

Kuka kuuntelee leipäjonojen köyhää? -keskustelu

Aika: ma 21.9. klo 15 – 17

Paikka: Jyväskylän Katulähetysten Ilona & Ilmari -kahvila, Sammonkatu 5

Läsnä: Miska Hietala, Kaisi Partanen ja Taina Koponen Jyväskylän Katulähetykseltä, Ritva Anttonen (aikuissosiaalityö), Kirsi Lepoaho (Jyväskylän seurakunnan diakoniatyö), Eeva Harjula (Anne Kalmarin avustaja), Satu Kortelainen (3K-verkosto), kolme erikoisasantuntijaa

Osallistujat esittäytyivät toisilleen, minkä jälkeen keskusteltiin vapaamuotoisesti ruoka-apua saaneiden omista kysymyksistä ja muista esiin tulevista asioista.

Pohdittiin, miksi diakoniatyössä ei voida jakaa lahjakortteja ruoka-apuun oikeuttavien lappujen sijaan. Kassahenkilöt eivät aina ole perillä lappukäytännöistä, mikä voi aiheuttaa hävettäviä kokemuksia kaupan kassalla, kun lappuja ihmetellään suureen ääneen kaikkien kuullen. Kirsi totesi, että lahjakortit mahdollistaisivat myös alkoholin ja tupakkatuotteiden oston, joten niitä ei voi käyttää. Pohdittiin, olisiko nykyään teknisesti mahdollista estää näiden tuotteiden ostoa lahjakortilla.

Yksi erikoisasantuntija toi puheenvuorossaan esiin, että köyhyys tulisi pilkkoa osiin, koska se näkyy muutenkin kuin ruuan niukkuutena. Esimerkiksi lapsiperheessä ei ole varaa ostaa lapselle tarvittavia vaatteita ja urheiluvälineitä tai maksaa harrastuksia. Tähän liittyen todettiin myös, että lasten harrastamisesta on tullut tietynlainen imagokysymys, eivätkä useimmat lapset tarvitse kalliita harrastuksia.

Kysyttiin, millä tavoin korona-aika on näkynyt diakoniatyössä. Kirsi totesi, että huhti-toukokuussa kaikkia diakonia-avustuksia myönnettiin tavallista enemmän ja Arjen eväät -ruokakasseja jaettiin paljon. Heinäkuussa avun tarvetta synnytti erityisesti Palokan senioriasuintalon tulipalo. Korona-aika on toisaalta lisännyt auttamishalua, ja vapaaehtoistoimijoiden määrä seurakunnassa on kasvanut merkittävästi.

Pohdittiin ”köyhä”-sanaa ja sen käyttöä. Satu kertoi, että verkostossa köyhyydestä on päätetty puhua kiertelemättä, jotta ei etäännyttä itse asiasta (köyhyys = henkilöiden käytettävissä olevat tulot eivät riitä menoihin). Eeva arvioi, että köyhyys voi viitata sanana pysyvämpään asiointilaan, kun taas esim. pienituloisuus voi olla luonteeltaan väliaikaisempaa, jolloin siihen liittyy taloudellisen nousun mahdollisuus. Tuotiin myös esiin, että asiakastyössä köyhä-sanaa on viisaampi vältellä, jotta avuntarvitsijat eivät kokisi leimautuvansa.

Kysyttiin, miksi pienituloisten henkilöiden muuttokuluja ei aina huomioida. Tähän todettiin, että niistä vastaa nykyään Kela eikä kysymykseen voi ottaa kantaa tietämättä hakijan kokonaistilannetta. Selvennettiin, että ongelmia voi ilmetä erityisesti silloin, kun muuttaja on menettänyt luottotietonsa ja aiemman asunnon vuokratakuu on mennyt asunnon korjaamiseen. Tässä tilanteessa apua uuden asunnon takuuvuokran maksamiseen on vaikea saada Kelasta.

Keskusteltiin yleisemminkin vuokranmaksuun liittyvistä vaikeuksista. Ritva kertoi, kaupunki pyrkii yhteistyössä Y-säätiön kanssa auttamaan vuokratästäjää kerryttäneitä henkilöitä eroon vuokraveloistaan. Asumiseen liittyviä haasteita selvitellään parhaillaan laajemminkin erillisessä työryhmässä, ja asiaan liittyen Ritva toivoi keskustelijoilta palautetta. Yleisen vuokratason korkeus kasvukeskuksissa nousi tähän asiaan liittyen esiin.

Eeva kertoi valmisteilla olevasta ”positiivisesta” luottotietorekisteristä, johon tulisi tietoa luottotietonsa aiemmin menettäneiden henkilöiden sittemmin selättämistä vaikeuksista. Rekisteri tulee käyttöön aikaisintaan vuonna 2023.

Pohdittiin avun hakemisen vaikeutta ja monimutkaisuutta. Tuotiin myös esille asiakkaan pompotus Kelan ja sosiaaliaseman välillä. Ritva kehotti soittamaan sosiaaliaseman alkuarviointiin, josta asiakas on mahdollista ohjata tarvitsemansa palvelun piiriin. Hän korosti myös, että jokaisella täysi-ikäisellä henkilöllä on mahdollisuus tehdä tarvittaessa huoli-ilmoitus esim. naapuristaan tai läheisestään, jolloin viranomaisella on velvollisuus tarkistaa tilanne. Suunnitteilla on myös osana tulevaa SOTE-uudistusta käynnistää Nopsajalka-palvelu, jossa muutamasta ammattihenkilöstä (esim. sosiaaliohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, päihdeohjaaja) koostuva tiimi tulisi puuttumaan nopeasti erilaisiin kriisitilanteisiin.

Pohdittiin kysymystä, saako sosiaalinen ja puhetaitoinen henkilö paremmin tarvitsemansa avun kuin hiljaisempi. Arvioitiin, että on tärkeää kuunnella jokaista avuntarvitsijaa hänen ulosannistaan riippumatta ja tunnustaa jokaisen henkilön ihmisarvo. Hiljaisen henkilön voi olla vaikea sanoittaa koko tilannettaan ymmärrettävästi tai kertominen voi hävettää, mikä vaatii auttajalta ammattitaitoa kokonaiskuvan saamiseksi asiakkaan tilanteesta.

Tässä yhteydessä keskusteltiin seurakunnan diakoniatyön resurssien epätasaisesta jakautumisesta eri alueilla. Seurakunta pyrkii ennakoimaan tarpeita eri alueilla, mutta aina se ei onnistu. Myös diakonian avustukset myönnetään talousselvityksen pohjalta.

Todettiin, että vaikka juhlapyhiä (esim. joulun) ei huomioida toimeentulotuessa, on joulun aikaan mahdollista saada muuta apua (mm. ruokakasseja, yhteisruokailuja, lahjoja lapsille). Haasteena on näistä mahdollisuuksista tiedottaminen tarvitseville. Myös kynnyksen madaltamisessa palveluihin hakeutumisesta on eri toimijoilla tehtävää. Esimerkiksi kirkkoon kuulumattomat epäilevät oikeuttaan diakonia-avustuksiin, ja sosiaaliasema on monelle paikkana kauhistus. Ruokapankin jonossakin voi kokea häpeää tai pohtia, onko tarpeeksi köyhä ollakseen oikeutettu saamaan apua.

Keskusteltiin velkasaneerauksesta. Esille nousi ihmettely, että velkasaneerauksessa oleva ei saa toimeentulotukea yllättäviin menoihin. Tähän todettiin, että käteen jäävä tulo on velkasaneerauksessa olevalla jonkin verran suurempi kuin toimeentulotukiasiakkaalla. Velkasaneerauksessa olevien on usein vaikea hahmottaa sitä, että rahaa on käytettävä taiten, ja sitä on myös säästettävä yllättävien menojen varalta. Rahankäyttöön on mahdollista saada ohjausta.

Pohdittiin ruoka-avun riittävyttä ja tarvetta Jyväskylässä. Ruuan riittävyttä on vaikea arvioida, koska Jyväskylän Katulähetyksen saamien ruokaerien määrä vaihtelee hyvin paljon viikoittain, ja tilannetta voi ennustaa yleensä vain muutaman päivän kerrallaan. Varastointitilaakin on rajallisesti, ja varsinkin kylmälaitteita tarvittaisiin lisää. Kauppojen omat alekampanjat lienevät jossain määrin vähentäneet lahjoitusruuan määrää. Avuntarvitsijoiden määrä on lisääntynyt 34 %:lla viime vuoden keväästä.

Keskusteltiin siitä, mitä kuntien toimesta olisi mahdollista tehdä ruoka-avun lisäämiseksi ja tehostamiseksi. Aiemmin päivällä Suolahdessa pidetyssä tilaisuudessa oli noussut esille, että esim. Äänekoskella keinot lisätä ruoka-avun volyymia ovat olemassa, mutta eri toimijoiden yhteinen tahtotila ja rahoitus puuttuvat. Kolmannen sektorin järjestö käytännössä hoitaa siellä kaupungille kuuluvia tehtäviä (mm. kotipalvelu, hävikkiruuan jako, ihmisten kuljettaminen palveluihin) saamatta toiminnastaan korvausta.

Todettiin, että koronatilanteen kärjistymisen vuoksi ruokaterminaalin perustamisesta tuskin voidaan Jyväskylässä nyt edes keskustella. Järjestöjen ja kaupungin välinen yhteistyö on ollut osallistujien mielestä toimivaa, ja myös kauppaliikkeet ovat tehneet oman osuutensa vastaamalla ruokakassien kuljetuksista viikonloppuisin. Samaa yhteistyökuviota jatketaan tarpeen mukaan koronan toisen aallon aikana. Riskiryhmille ja vanhuksille tehdään ruuan kotiinkuljetuksia tarvittaessa.

Pohdittiin, miten tulisi ratkaista niiden henkilöiden tilanne, jotka ovat ruoka-avun varassa vuosikausia. Todettiin yhteisesti, että kansalaispalkalle on tarvetta. Ruoka-avun vähentäminen ei onnistu ilman, että apua tarvitsevien käytettävissä olevat tulot nousevat.

Todettiin, että 3K-keskustelutilaisuuksille on Katulähetyksellä jatkossakin tarvetta.

Muistion kirjasi Satu.